

Posudek bakalářské práce Anny Lejsalové *Společná zemědělská politika Evropské unie v sektoru mléka a mléčných výrobků*

Bakalářská práce popisuje vývoj a mechanismy Společné zemědělské politiky (SZP) Evropské unie, všímá si pokusů o její reformu během posledních 20 let a zaměřuje specifickou pozornost na fungování trhu s mlékem a mléčnými výrobky. Autorka kritizuje uspořádání trhu s mlékárenskými výrobky v EU pro jeho přílišnou nákladnost pro veřejné finance a nepřiměřenost jeho nástrojů s ohledem k požadavkům Světové obchodní organizace (WTO) a mimoevropských obchodních partnerů. Jako řešení autorka nabízí liberalizaci zemědělství, včetně výroby mléka a mléčných výrobků, kterou ilustruje na příkladu reformy provedené na Novém Zélandu.

Nepřiměřená nákladnost SZP je v EU tématem diskutovaným od 70. let, kdy výdaje na tuto politiku začaly spotřebovávat nepřiměřeně vysoký podíl prostředků z evropského rozpočtu. Je to však diskuse stále aktuální, protože ani po dílčích reformních krocích není otázka budoucnosti SZP vyřešena a je zřejmé, že EU bude muset přistoupit k radikálnějšímu řešení. Nedostatky SZP se citelně dotýkají všech členských států, včetně České republiky, a diskuse o této společné politice je proto potřebná a aktuální i na národní úrovni. V tomto ohledu je volba tématu bakalářské práce A. Lejsalové velmi vhodná.

Bakalářská práce je napsána čtivě a s přehledem, ale přesto k ní mám několik vážných výhrad.

1. Výklad je povrchní a analýza slibovaná v podtitulku je nesystematická a málo důkladná.

Vývoj, reformy a principy fungování SZP jsou vyloženy jen velmi obecně a nekonkrétně (další komentář k tomuto bodu viz následující bod 2).

2. Argumentace, kterou autorka používá pro zdůvodnění svých stanovisek, není dostatečně přesná a přesvědčivá. Spokojí se s naznačením svého názoru.

Jeden příklad: Autorka kritizuje pojem „odpovídající životní úroveň zemědělců“ (s. 27). Pouze však tento pojem zpochybní položením několika provokativních otázek a nijak jej neanalyzuje. Následně se odvolává na Milтона Friedmana. Proč ne, ale odvolat se na autoritu není totéž co svůj postoj přesvědčivě vyargumentovat. Friedmanův názor, tak jak je prezentován, je velmi všeobecný, a není patrné, zda se dá vztáhnout na každé specifické povolání a typ ekonomické činnosti.

Také neodolám pokušení položit několik otázek: Dá se dnes, v době světové ekonomické krize, brát zcela vážně víra v ničím neomezované trhy? Existoval někdy a může vůbec existovat čistý, ničím nedeformovaný trh, ať už v jakékoli oblasti? A může takový čistý trh existovat v zemědělství? Pokud odpověď na poslední otázku je třeba negativní, není pak oprávněné, že vlády do zemědělství intervenují a mají mimo jiné za cíl udržet úroveň příjmu zemědělců na slušné úrovni, aby je na venkově udržely?

Nejblíže se autorka dostává k detailní analýze v částech věnovaných vývoji cen mléka a mléčných výrobků v ČR. Její výklad zde je poučený a detailní. Některá tvrzení ovšem mohla být formulována jasněji. Příklad: tvrzení, že FOB ceny másla v roce 1999 silně poklesly (s. 37-38), se nezdá korespondovat s realitou. Pokles cen v roce 1999 není podle grafů 2 a 3 nijak výrazně „silnější“ než v některých jiných letech.

Analytické části lze především vytknout, že není jasné, proč se dané analýzy předkládají. Autorka věnuje nedostatečnou pozornost vysvětlování, jak její závěry souvisí s tezí o prospěšnosti liberalizace, kterou chce hájit.

V analytické kapitole 9 se na konci nachází zlom, kde se od popisu vývoje cen mléčných výrobků přechází k zobecnování, které obsahuje pouze abstraktní formulace a vůbec výslovně nečerpá z předchozích empirických zjištění. Lze se tedy ptát, jak tyto teze plynou z předchozí analýzy. A plynou z ní vůbec?

Věta „Pokud bychom za optimalizaci...“, na s. 43 nedává v daném kontextu smysl; možná v ní nadbývá zápornka, možná je míněna ironicky.

Nedostatečně je vyargumentována autorčina hlavní teze o potřebnosti liberalizace. Na její podporu v práci uvádí, že a, současná podoba SZP je dysfunkční, b, liberalizaci chce WTO, a liberalizace je tedy dobrá a potřebná, c, liberalizaci provedl Nový Zéland a přinesla velmi pozitivní výsledky.

Ani jeden argument však není přesvědčivý: a, skutečnost, že současná podoba SZP je zčásti dysfunkční, neznamená, že liberalizace funkční bude; b, WTO nemá patent na správné recepty. Její liberalizační doporučení se hodí státům, které z liberalizace mohou profitovat, a škodí ostatním. Škodlivost nebo blahodárnost účinků liberalizace musí posoudit každý stát nebo blok států sám a rozhodovat se v souladu s výsledky. 3, jeden úspěšný příklad nezaručuje, že stejně úspěšná bude i liberalizace SZP v EU.

V kapitole nazvané „Liberalizované zemědělství“ se autorka krom 1,5 stránky věnované Novému Zélandu zabývá především programy podpory agroenvironmentálních aktivit v EU. Co je však na nich liberálního?

3. Chybí pokus o zasazení výkladu do teoretické literatury

Autorka mohla navázat na velmi rozsáhlou akademickou literaturu, ale této možnosti vůbec nevyužila. Namátkou cituji tyto novější články:

Antonio Alvarez, Carlos Arias, Luis Orea: Explaining Differences in Milk Quota Values: The Role of Economic Efficiency. *American Journal of Agricultural Economics*, Vol. 88, No. 1 (Feb., 2006), pp. 182-193

Eric M. Bignal: Using an Ecological Understanding of Farmland to Reconcile Nature Conservation Requirements, EU Agriculture Policy and World Trade Agreements. *The Journal of Applied Ecology*, Vol. 35, No. 6 (Dec., 1998), pp. 949-954

Javier Fernández: The Common Agricultural Policy and EU Enlargement: Implications for Agricultural Production in the Central and East European Countries. *Eastern European Economics*, Vol. 40, No. 3 (May - Jun., 2002), pp. 28-50.

4. Bibliografické odkazy

Ve značné části výkladu, zejména tam, kde jsou popisovány základní skutečnosti o SZP, ale i jinde, autorka neodkazuje na žádné zdroje, z nichž čerpala. Velká část z nemnoha uvedených

odkazů navíc neodkazuje na akademickou literaturu, ale na přehledové informace na webových stránkách EU a dalších institucí.

5. Drobnější připomínky:

Zastaralá data: Autorka ukazuje vývoj rozpočtu EU jen do roku 1994 (tab. 1), ač jsou k dispozici mnohem novější údaje.

Jinde se říká: „v průběhu roku 2008 bude přehodnocen rozpočet EU...“ (s. 16), ale není uvedeno, s jakým výsledkem.

Popisky tabulek a grafů: Tabulka 1. nemá název, není tedy bezprostředně patrné, co ukazuje. U většiny tabulek a grafů chybí uvedení zdroje dat.

Přílohy: Přiložené tabulky jsou zbytečné, protože se s nimi nijak nepracuje.

Styl: Autorka občas sklouzává do žurnalistického stylu: „pocítili jisté zadostiučinění“ (s. 11), „Někomu přijde rozumná...“, „šponovat“ (s. 29), „neříkám, že“ (s. 46), „Trochu mi to připadá, že ...“ (s. 50).

Pravopis: ... České předsednictví, česká republika (s. 6), Unijní (s. 52)

Nelogické členění kapitol: kapitola 2 má pouhé tři řádky, zatímco kapitola 10 má 11 stránek.

Literatura: článek L. Rytiny není v seznamu literatury.

Různé: Země v textu označovaná jako Holandsko se nazývá Nizozemsko.
Co je „sušené odstředěné máslo“? (s. 21)

Závěrem: Téma je zajímavé, ale zpracování odbyté. Analýza je nedotažená, argumentace neprůkazná. Mnohá tvrzení jen opakují už dobře známou kritiku Společné zemědělské politiky EU, ale nepřidávají k ní nic nového. Příliš málo se pracuje s kvalitní odbornou literaturou. Členění textu není dostatečně promyšlené.

Z těchto důvodů navrhuji bakalářskou práci hodnotit známkou 3 (v pásmu „lepší trojka“).

V Praze 2. března 2009

Marek Skovajsa, Ph.D.